

ОЛИЖАНОВ МАВЗУ

Ёқубжон ХУЖАМБЕРДИЕВ,
«Саодат» журнали бош муҳаррирининг ўринбосари,
СССР Журналистлар уюшмаси VII съезди делегати

1. Яқинда танишларимдан бири бугунги нарх-наво хусусида гапириб шундай деди: «Бўлмас экан, гўш ва бошқа озиқ-овқатлар ҳам топилиб турибди. Йўқман, деган одамнинг ҳам уйда икки кило гўшти бор. Лекин, кўз оч. Назарингда худди эртага очарчилик кўзини лўқ қилиб кириб келадигандай... Одам кун сайин гўё овқатга тўймоғандай...»

бор... Асли таги кўриниб қолган маҳсулотлар нархининг 3-4 баравар оширилгани ҳам давлатимизнинг халқ нисбат берган «фазилатидан» далолат. Қолаверса, бизнинг бугунги бозорга ўтишимиз ярим хароба, хувуллоб ётган қолхоз бозори пештоқиға йўқ маҳсулотлар учун кўз кўриб, қулоқ эшитмаган нархлар белгилаб, ёзиб қўйилганга ўхшаш гап. Бозорнинг ушбу нуқсасига кўра партия ва давлат наشرларини билмадимиз, республикамизда туғилиб улгурган газеталар бундай тонавайрон бўлишларни эҳтиномдан холи эмас. Ҳар иккала ҳолатда ҳам бутун оғирлик халққа, хусусан ўқийдиган халқ зиммасига тушади.

Матбуот соҳасида ҳам шунини кузатиш мумкин: газеталарнинг аксарият чикшилардан, рост, кўнгил тўймайдиган бунинг сабаби нимада?

2. Қайта кўриш шебадалари ўзбек матбуотининг моғор босган қатламларини ҳам шомоллатди, тоза ҳавони бошлаб кирди. Бунинг олмаслик худдога ҳам хур келмайдиган. Лекин шомоллатиш ҳам, маълумки, икки хил тарзда юз беради: бир ҳолатда тозалайди, ҳавосини алмаштиради. Иккинчиси эса касал қилади. Шу маънода қайта кўришдан баъзи наشرларимиз шифо топган бўлишига, айриллари касалликка ҳам чалинишида. Улар «қайта кўриш», «ошқоралик», «демо-кратия» дея ҳар сатрида алаҳ-сирлашди, лекин бу сўзларнинг туб моҳиятини очиб берувчи, бутун жумҳуриятнинг, ўзбек халқининг тақдирини билан боғлиқ масалаларни четлаб ўтмади. Масалан, СССР референдуми ҳақида «Ўзбекистон адабиёти ва санъати», «Еш ленинчи» газеталарида босилган айрим мақола, суҳбатларини истисно қилганда, қолган наشرлар саҳифаларида фақат бир томонлама фикр юритилди. Ваҳоланки, референдум — жумҳуриятнинг, халқнинг эркинига, озодинга таваллуқи мазали сўз. Яна бир гап: биз ўзимиз тушган арава эгасининг қўшинини қарғанидан ортиқча даражада бақириб айтиш қабил эски касалликдан ҳамон кутула олганимиз йўқ... Ана шунинг эҳтиномдан сабабига кўра ҳам аксарият матбуот чикшилари мени қониқтирмайди.

3. Одамни бир нарса жуда қаттиқ ташвишга солади: ер-тидан, биз бозорга кирмавек, унинг остонасида, бунинг қанганки, ўша ўзимиз орзу қилган бозор қонунига кўра сиғиб, хонавайрон бўладиганга ўхшаймиз. «Энг катта чайқовчи — давлатнинг ўзи», деган гап ҳар оқсида азал-азалдан

вайрон бўлган тақдирлар, чилчил синган оилалар, назоратсиз, тарбиясиз, жиноятчи болалар... Буюк француз мутафаккири Ж. Ж. Руссо шундай дейди: «Агар аёл эркакликни дэвво этмай, аёллигини охиригача қилса, у кўпроқ иззат-

АМАЛ, ШОН-ШУҲРАТ ЎТКИНЧИ

Сафар ОСТОН,
«Спорт» рўзномасининг бош муҳаррири

1. Ошқоралик шарофати билан кўлларикиш кишилардан бўшатилади. Халқ фикри, юрт дарди ҳақида ёзишга ўргана-спмиз. Яқиндагина мутлақо махфий, мутлақо тақиқланган мавзулар элга ошқор этилаётди. «Ўзбекистон адабиёти ва санъати», «Еш ленинчи» икки-

рага ақралагач, яъни ёв қоч-гач «ботиқ» бўлиб майдонга чиқалмиз. Ночорлигимизнинг ҳаммасини фақат оқорига боғлаш адолатдан эмас. Саводсиз одам кўроқ бўлади. Масала моҳиятини чуқур тушунамай, аниқ далилларга асосланмай, эҳтиросларга берилиб, сунгидеги ошқоратган ҳамкасбларимиз бор. Езишдан олдин етти ўлчаб бир кесимишимиз, имонли бўлганимиз зарур. Умр, амал, шон-шухрат — ўткинчи. Хатоларимиз, гуноҳларимиз, хиёнатларимиз учун жавоб беришимизга тўғри келади. Халқ аҳлиликни ҳам, ёмонлигини ҳам унутмайди.

2. Матбуот наشرларига нисбатан мутлақо нотўғри муно-

сабатда бўлинмоқда. Кунинча Алоқа вазирлигида ўтган йилгида аввация, темир йўл хизмати вакили яна ошқоралигини маълум қилишди. Бир амаллаб кун кечирётган наشرлар холи нима кевади? Рўзномалар нархини яна ошириш керакми? Шундоқ ҳам одамларга қийин-ку. Рўзнома-ойнома кертосиқа, қовун ёки терву эмаски, ташвиш харажати оша, унинг ҳам нархини кўтариб қўя қолсак. Ахлоқий, гоъвий-сиёсий тарбиянинг баҳосини белгилаб бўладими? Манимча, бу масалада ҳам томошабин бўлиб турмасдан фикрлашиб, ўз муносабатларимизни қатъий билдиришимиз зарур.

3. Қадрдон «Еш ленинчи»дан «Спортга» ўтганимга ўн ой бў-

Матбуот кунига

ЁЗИЛГАННИ ҚИЛИЧ КЕСМАС

«ХАЛҚ СЎЗИ» МУХБИРЛАРИ МАТБУОТ КУНИ ОЛДИДАН РЕСПУБЛИКАМИЗНИНГ БИР ГУРУХ ЖУРНАЛИСТЛАРИГА ҚУЯИДАГИ САВОЛЛАР БИЛАН МУРОЖААТ ҚИЛИШДИ:

- 1. МАТБУОТ ЧИҚИШЛАРИДАН ҚОНИҚАЯПСИЗМИ?
- 2. БОЗОР ИҚТИСОДИЕТИ АМАЛ ҚИЛА БОШЛАДИ, СИЗНИНГЧА КЕЛГУСИДА НАШРЛАРИНГ ҲОЛИ НИМА КЕЧАДИ?
- 3. ИЖОДИЙ РЕЖАЛАРИНГИЗ?

хўрматга сазовор бўлади. Аёл-дэввога ҳам фазилатларини чеклаб, эркаклик хислатларини қучайтириш унга зиён етказиш дэмакдир.

Жамиятимиз шу пайтгача аёлга (хусусан мусулмон аёлга) аҳлилик қилмаган деб, фақат зиён етказиб келди. Агарки «Саодат» журнали, унинг жамоаси ўша ўз қавмидан айри тушиб бораётган буюк зотининг фожиаларини, гам-ташвиш ва қувончларини ўз ичидий фаолиятида оқс эттириши зарур экан, биз — эркак журналистлар, ёзувчилар бу ишдан ўзимизни четга олишга ҳаққимиз йўқ. Бугунги ўзбек аёллигини фожиаси олдидан Оролнинг қуриши, Чернобыль фалокатлари ҳеч гап эмас. Шу боис мени барча ҳамкасб дўстларимни, укаларимни оналаримизнинг, опа-сингилларимизнинг ҳаёти, турмуши чуқур таҳлил этилган мақолалар, бадий асарлар ёзишга дэват этаман. Аёл мавзуси барчамизнинг ижодий режаларимизни бўзиб киришга ҳақли бўлган олижанов мавзудир.

МАСЪУЛИЯТ ЮКИ

Кўрбон НОСИР қиз,
«Муштум» журнали бўлим муҳаррири,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси мурофоти совриндори,
республикада хизмат кўрсатган маданият тодими

1. Ниҳоят қайта қуриш, ошқоралик тўғрисида журналистнинг ҳам тили чечилиб, бири-бири бўлиб қолди. Лекин мусъулият юкининг энг оғирини «Адабиёт ва санъат», «Муштум», «Еш ленинчи» кўтараврадики Хали ҳам жасорат билан ёзилган мақолалар таянққа учраб турибди. Ошқоралик, демократия жамиятининг томир-томирига сингиб кетмас экан, босма гап бошқа, жамиятдаги иш бошқа бўлиб қолверади. Матбуот чикшиларидан бир менинг эмас, одам-

ларнинг ҳам қониқмаслиги шундай, деб ўйлайман.

2. Бозор иқтисодиёти дея бири-ики йилдан бери жавраб-жавраб, охири етдик. Бу эралаб но-чой, кекурун яна но-чойдан иборат экан. Онда-сонда мақорон шўрага қайнаб туради, албатта. Тўғри, шэҳарда сел бошқароқ шэҳват-қандирмиз. Савсон фози ўзбек бўлган қишлоқдаги ақвол худди шундай.

Келгусида наشرларнинг ҳоли не кечади — ҳозирданок маълум. Қоғоз, бўёқ етишмай-ляпти. Уларни ўзга юртлардан олиш керак экан. Бир нарсини ўйлаб ҳайрон қоламан: нега шу пайтгача ўзимизда қоғоз соноатига эътибор берилмаган? Энг сўлим жойларимизни Иттифоннинг кимё соноатига бергунча қоғоз фабрикалари курсак бўлмасмики? Пахта — бойлигимиз, дэимиз. Ахир бу ҳеллолоза — қоғоз ҳам де-

ҲАҚ СЎЗИНГНИ АЙТИШДАН ҚЎРҚМА

Абдуазим АЛИМОВ,
Ўзбекистон радиоси ижтимоий-сиёсий эшиттиришлар бош муҳаррирининг ўринбосари,
СССР Журналистлар уюшмаси VII съезди делегати

1. Аччиқ бўлса ҳам очик айт-таман: айрим рўзнома ва ойномаларнинг фаолиятидан қониқавганим йўқ. Улар ҳануз майда-чуйда масалалар атрофида ўралашиб қолишляпти. Оччиқ ошқора гапларни айтишда дэдиллик етишляпти. Ижтимоий-иқтисодий ҳэвтимизда руй бераётган воқеалар бир томонлама, чуқур таҳлил этилмадан ерилетилган пайлар

ҳам бўляпти. Ваҳоланки, одамлардаги сиёсий, ҳуқуқий, иқтисодий мустиқилликка илтишнинг уйғонишида матбуотнинг ўрни ҳам, моҳияти ҳам бақис бўлиши керак.

Республикамизнинг рус тилида чикувчи рўзномаларини варақлаб бэван ёқа ушла-йман. Вожаиб, бу кимнинг рўзномаси ўзи? Менинг қўлимга Россия ёки бирон-бир қўшни

республиканинг кундалик матбуот наشري адешиб тушиб қолганга ўхшаб катеди. Номини қайта-қайта кўздан кечираман. Негаки, биз рўзномалар республикамиз ижтимоий-иқтисодий ҳаётидан узоқлашиб кетишмоқда. Ўзбекистонга боғлиқ бирон-бир расмий воқеа ҳақидаги хабар ёки ҳисобот бериш билан чекланиб қолмоқдалар. Қайи бу ерда адолат, матбуотнинг халқчиллиги?

2. Дастлабки кузатишларимнинг натижаси шундай: мезмундан қатъий назар айрим марказий ойнома ёки рўзно-

маелар, жумладан кундалик маҳаллий матбуот наشرлари ҳам ҳозир дўконларда туриб қол-ляпти. Сабаби — уларнинг нархи муштарийлар ҳэвбини «қачиб» олаётганилига. Мана, матбуот нархи ошди. Аммо сифати ҳам, обуначиларга етиб бориши ҳам ўзгаргани, ахшилангани йўқ. Муҳаррири-ят ходимларининг ойлиги ҳам қўпаймади. Ахир журналистнинг меҳнати игна билан куч-дуд қезишдек машаққатли! Ажратилётган қўшимча дэдам пули иш вақтида жамоат фойдалани-

шигга арағ кифоя қилади. Ҳозир айрим рўзномалар ўзларига ҳолий қидириш йўлига ўтиб олдилар, тижоратчиликни кеғ йўлга қўя бошлашди. Лекин бунинг уядесидан ҳамма ҳам чика олмайдиган-ку. Шу кетишда вилот ва район рўзномаларининг ҳоли нима кечиниши ўзингиз тасавур қилар-веринг.

3. Ун саккиз йилдан буйи радиожурналистман. Ажойиб кишилар билан учрашдим. Дўст, вақе-вақ ортирдим. Энди улар ҳэйти ҳақида китоблар чикермоқчиман. Хуллас, режа-ларим кетди. Лекин уллар не-чуч амалга ошишини вақт қирса-тди. Олдиндан тоғдек ваъда бериш табиятига тўғри кел-майди.

Рўзнома ҳам мондай гап. Кимдир хамири қоради, кимдир зуваласини пиштади. Нововий тағдирга ёлиб, боғиллаб турган ион ҳолида узиб дэстурхонга тортади. Босма-тона тодимиларнинг меҳнати ҳам худди нововийлариникига ўхшайди. Рўзнома ва ойномаларимизнинг явраб-ашнаб, қўзин қуватиб чикшиши ана шу касб соҳибларига ҳам боғлиқ.

Орқаваротдан эшитиб қол-дим: Муқаддас Солиҳ қизи элиқ ешга тўлибди! Наҳотки? Халқимизда «Аёл киши ўттизада ўтин бўлади» деган нақл бор. У киши эса...

Балки қўпдан буйи «шээр-лари кўримаётган» бу шоярининг асарлари кейинги кунларда рўзномалар саҳифаларида қайта пайдо бўлгани учун атрофда шундай фикр уйғонгандир деган хабарда Опанинг янги шээр-ларига мурожаат этаман:

Тегирмондек югурин,
тезор,
Аччиқ, ширин бу ҳаёт
Қалб тубида қанча армон
Ушал эрур умр қўшин.

Бу сатрлар Муқаддас она-нинг ҳамон хотирамда яша-ётган илк шээрларига ула-нади:

Билсан қайта
қўрмаслигини —
Тўйиб-тўйиб қараб
олардим.

Қўларимдан мунчоқ
ёшларим
Елкангизга томичгандир
ҳам...

Урушга кетаётган аскар акасининг қуноғига беозор ва беташвиш эрқаланиган қиз-чанинги улғайгач туғган ач-чиқ армондан сийланган бу шээр равонлиги, туйғуларининг тиниқлиги билан, энг муҳими ҳаққонийлиги билан ўз ўқувчиларини топган. Шоярининг бундай шээр-лари назм муҳлисларига яшнок боғ камолдан ваъда бери-ди. Ўша олтимишчи йилларда биз, ҳаваскор қилар. Муқад-дас Опанинг янги шээр-лари ни интиқили билан кутардим. Айни вақтда, бошқа шояра оналаримиз ҳузурига ошчи-

аввал адабий ходим, кейин-чаллик бўлим мудираси бў-либ ишламоқда.

Еш ижодкорлар билан шу-гулланшининг ўзига хос ма-шқатли бор: дунё конунят-ларини ҳам, даҳоларини ҳам тан олмай қўлига қалам ту-ган ижодкор билан тил то-пишиш осон эмас! Айни вақтда, қозлаб ҳавасорлар-нинг минглаб машқари ора-

Тўйхат

«УМР—ИПГА ТЕРИЛГАН МАРЖОН»

қанимиз каби Муқаддас она қўлларига ўз машқаримиз-ни тутардик. У Ўзбекистон ёзувчилар уюшмасида бос-маловчи-котиба бўлиб иш-ларди. Шээрларимизни бир-га ўқиб фикр айттар. ораси-дан муносиб топганларини сарғалаб олиб машинкалар, бурчин бирор наширда чи-қариши маслаҳат берибди...

Йўл бошида турган ёш ижодкорни эл назарига йў-лаш наширдаси у кишини «Еш ленинчи» муҳарририятини етказди. Мана, Ингирма беш йилдан бери Муқаддас Со-лиҳ қизи шаҳсига нисба-тан барча ижодий хислат-

ларни тақийш инияти йўқ. Шоярининг ижоди шиятининг ҳам мақтов ёрлиги ёзмоқчи эмасман.

Мен фақат озик бир ҳа-қиқатни қайд этишим шарт: Муқаддас Опанинг шээрлари ҳам, публицистик мақола-лари ҳам тоза! Уларда ҳеч қач-он ўзгалар кўтарган мавзу, фикр, лоқал образ ёки бади-ий ташбэх «аралашиб» қол-

ларнинг элга танилишида баҳоли қудрат хизматини ая-мади. Одоб-ахлоқ мавзудаги ўнлаб мақолалари билан қан-чадан-қанча Ингит-қизлар-нинг тақдирига аралашди.

Шоярилик қалби билан тутган қаламини муҳбирлик майдонидан сурди. Балки шу сабабли унинг бугунги сар-ҳисоб ёшида шээрлар, ҳи-қоялар тўпламлари бармоқ билан санарилидир. Эҳтимом шунинг учундир Муқаддас Опанинг журналистик фао-лияти изчил ва сермасхул-дир. Ана шу фидойилик, бурр масъулияти, меҳнати-дан қўнгли тўлиқ бахти қи-ламқашининг умр риншасига эллиқ маржон тақилганини сездирмагандир. Тўғис аёл-лик бахти у кишини «ўтин»-ликка эмас, янги ниҳоллар-га асос ва илдиэ бўларли «паргамалини» қисматига ош-но этганлар.

Муқаддас Опанинг бекалик қисмати ҳам ана шундай рангин, бой талаба фарзанд-ларининг ўзига хос ташвишу орузларига ҳамроэ бўлиш, набираларини эрқалашга, шар-варинлашга нақт топши. Бу-ларнинг бари «бахт» деган биргина сўзга жалланган.

Ҳар қандай аёлнинг ҳам ҳавасини тортидиган бу толе қадрли онага бундан сўн-г ҳам вафо қилсин!

Муқаррама МУРОД қиз.

1990 йилнинг 7 майини омадор ҳеч қачон унутмайди, унутулмайди ҳам. Бу унинг учун энг қаро кун бўлди. Бағоят оғир остида турган Муаззам ҳаётдан қўз юқди. Оне кечалари мижма қонда чўққан бўлиб қолди. Қўзқатди, халқа-халқа ёшири ариша мадор ҳам қолмади.

Муаззам Қасомовнинг уч фарзанди бор эди. Не бахтсиз тасодуфки, унинг бири келмас жойдан макон қилди. Байрамларга бой бўлган май ойининг ўша өттиси унга рутубат келди. Ун сажиза мени олам нафас олиб турган шу заминда биргина Муаззам ортиқлик қилганидир! Ҳунда ғўзал, ақл-фосадада устуи, муомалада ширинқалом, уй юмушлари-ю идора ишлари беҳад қаққон (тағшили муассасаларнинг тафсиҳомалари) бўлган қиз нега «дорилбоқоға рихлат» қилди? Уни шу ишга ундаган нарсани нима эди ўзини! Ахир унинг яшашга ҳақиқий йўқлиги! Унга қобилият қисмати раво қўрган бу каби симлиқларимиз қисмати қайириқ шикати-мизури кеч бўлади. Биров у дайди, биров бу...

«...Жоним рўй берибдими, унинг асл моҳиятини тақдир қилиш жоним. Ахир ҳар бир воқеанинг тағ-замини, сабабу-моҳияти бўлади-ку...»

Муаззам Қасомовнинг тушунтириш хатидан...

«...Қизимни уни бўлиб ўтди. Янгилаб айтаман юрсам, очилган уни қонининг устида «ёш куч» журналининг «Сизга ҳавас қилмайман» деган мақола босилган 1989 йил 12-сонини ва қилиб дафтарга қўзим тушди...»

Тергов органи марҳумнинг ўлим олдидан ёзиб қолдирган ҳудди шу кундалик дафтарининг (II) асос қилиб жиноий иш қўзғатган.

АЙЛАШ ФИРИДАН

«... Марҳум... ўзи қолдирган хатларида номуздан қутулиш учун 8 тил ўқий ўқийни ўйлаганини кўришди. У «сониб, чўқибди, пичоқлабди, бўқибди, машини тағига ташлабди, касал бўлибди» деб ёзиб, ор-номас қўлади осиб ўлимни бағлилаб қўйганини кўришди».

ДАФТАРДАГИ ҚАЙДЛАР

«...Абб, мени қизининг, мени ўзимни осдин, сизнинг юзизининг ерга қаратишимни истамиди. Ахирининг ўғли Илҳом 9 йилликда 1981 йил кўчада ўтраса, «юр, сени Гаҳвар қачиратишга деб олиб кириб кетди. Кириш йўқ эди, у мени расм қўрғанида деб расм шайиданги хонисига олиб кирди ва қиратди ўқиди, у ёғини айтолмайман! У ўшанда 17 ёш эди...»

«...Кўрсарой (дам олиш базаси — Р. И.) га борганимизда иккинчи марта номуздима тағди. У вақтда ўш бўлганини учун бунига тушунмаган эканман. Юқори синфга ўтганимдан сўнг бунга ақлим етга бошладим...»

«...Қачон ўзимни осиб ўлдирмаган! Бунга қўзим етмапти. Нима, қўрқажимнинг йўқ, бу қўрқич эмас, балки жон ширинлиги...»

«...Агар ашайдиган бўлсам, охиригача олиб бораман [ишараси] демоқчи — Р. И.]... Майли, мени бошқалар ёмон дейишсин, лекин уни сўй қўймайман...»

«...Абб, абажоним, мени кечиринг. Сизга муроқибат фарзанд бўлолмайдими. Берган сўзинингизни оқлолмайдими. Янгиламанг. Юзизинингиз ерга қаратиб кетаёлман. Едириб, кичириб... катта қилиш шу ёшга етмагунча қилган барча қизматларингизга ризо бўлишга...»

«...Бу ишлар шу бугун Сизнинг уйдасизингизда қилмасан, бошқа қилмасизингизга ақлим етмади [етди, демоқчи — Р. И.] Мени кечиринг...»

«...Не ўқидлар билан менига сарполар йангилаганини билардим, лекин ефус, ёгурмаган экан, майли, тўй қилганимиз ишларга. Менига қилган нарсагини кўриб юрагим эзиларди. Анчадан бери гавлти бўлиб қонганимнинг сабаби ҳам шулардан эди...»

«...Анаки Анажоним, ўзимнинг биттаю битта ақилимиз! Сиз ҳам мени қорала-масиз. Ойимани эҳтиёт қилинг. Узингиз кий юншга ва дазволлашга ўрғанинг...»

«...Дадажон! Сизга бутун қалбим билан ичимдан тўлиб-тўлиб азалман, сиз ҳам мени кечирарсиз. Шу ишнинг қилганимизда ерга қаратилган. Абдалгани эҳтиёт қилинг. Жанжал қилманг. Барибир эдики неч. Синглим! Сизга тушунтиришга ҳоҳат бўлмасан норах. Сиз вақти келиб мубодо

қиз кўрсангиз, унга эҳтиёт бўлинг. Илҳом бўлса қўчага, қўшнлариникига чиқарманг. Ҳозир ёмон одамлар қўлаб кетган. Бир лавзалик лавзалар учун бир бағуноқ бечоранинг бир ур бадном бўлиб қолганини ўйлашмайди...»

Марҳума Муаззамнинг дафтариде «Бунинг факат Гаҳвар билдири деган қатий фикр бор. Гаҳвар — ақбдор деб шубҳада тутилган Илҳомнинг синглиси.

Наманган шаҳар суди аъзоси М. Қурбонов раислигида ўтган суд мажлиси экинчи сессияда баъни қуйидагича: Римжон Қасомов воёга етмаган 9 йиллик қизининг номуздига текиқлиги ва бу оғир оқибат — ўлимга олиб келганлиги учун у ЭЗССР ЖК нинг 169, 170-моддалари билан айбланганини айтди.

МАЪСУДА ҚАСОМОВНИНГ ТУШУНТИРИШ ХАТИДАН:

«Иш» терговга қайтарилди. Прокурор протест билдирди. Илҳом, ялпоз, ялпоз суди

УН САККИЗГА ҚИРМАГАН ҚИЗНИНГ ҲАЗОН БУЛГАН УМРИ ҲАҚИДА

коллатиясида қўриладиган бўлди. 1990 йилнинг 2 октябри кунин судга чиқаришди. Лекин улар ишни яна прокуратура қаққир олди, деб айтишди. Жонимга тағди. Тинимасиз қатий бошладим. Шаҳар, ялпоз раҳбарларга учрадим. Саволларга аниқ жавоб берилмас, қириб чиқамиз дейишарди, холос. Сақиз ойда қайта терговга киришган шаҳар прокуратураси муҳим ишлар терговчиси Ҳ. Пўлфўллаев ишнинг иштироқида эътирдиди. Тергов шубҳада тутилган шаклини оқлади, менидан мабрудийани мансимаслини йўқлади олиб берилди. Ававалги кўрсатмаларни ўзгартирилганлигини сезардим, қизимнинг қўлидаги дафтар аялпоз руқий насалликлар шифоҳотида берилди. У ердан «руқий насалликка қилинган бўлиши мумкин» деган хулоса олиниб, «ишга тиркалди. Мени миллатини эмасман, лекин ўзи ўзбег бўлмасда... бу арчалар нимага асосланиб қизининг ёзиб қолдирган ёзуви орқали жоним бўлиши мумкин деган хулоса берилди экан!»

Илҳом, шу йилнинг 7 январда суд жарайин бошланди. Унинг отири нима билан туғаш менига аён эди. Ялпоз судининг раиси К. Қасомовнинг жавобидан иш қандай ақилланганини қўғилимиз сездим. Судья П. Назаров раислигида қўриқилишнинг рад қилдим. Чунки унда ававалги суд экинчи марта қайд этилган талаблар бақарилмаган эди. Шунинг учун бошқа аялпозда, холос қўриқилишнинг талаб қилдим. Талабим қабул қилинмапти.

ҲУҚМДАН ҚУЧИРМА

«...Гарчи марҳума Жўрабова М. Ю. ўзининг юқорида баён қилинган ёзуваринида Қасомов И. Х. унинг номуздига ники марта текиқлигини, шу сабабли бу шарвадликка чидамасдан ўзини-ўзи ўлдиршига қасд қилганини кўрсатса-да, суд ҳаётият жиноят иш материалларини ва суд мажлисида сўроқ қилинган шахсларнинг кўрсатмаларини ҳар томонлама муҳофаза қилиб қилиб, марҳумнинг дафтариде баён қилинган юқоридаги ҳолатларни тасдиқловчи бирор-бир ҳолис далил йўқ деб ҳисоблайди».

Йўқса нега у дафтарда бошқа кишининг амас, айнан Илҳомнинг номи келтирилган?

«... Балки мутахассислар таъкидлашганидек руқий тушунтиришга сабабмики? Ахир унинг аъобланганига, руқий тушунтиришга ўш жижра ҳолат бонс эмасми? Ҳудди таъкидланганидек, ялпоз суди мажлисида экспертиза бюросининг 180-сонли хулосасида марҳума Жўрабова М. Ю. нинг қизини бузилганлиги кўрсатилган.

«Суд ҳаётият юқорида баён қилинган экспертиза хулосалари ва эксперти А. Отабоннинг иш бўйича берган кўрсатмаларини ишончқа сазовор деб топади ва бу далиллар билан марҳума Жўрабова М. Ю. нинг дафтаридеги ёзувлар асосида Қасомов И. Х.га тергов органи томонидан қўйилган айблар рад қилинади, деб ҳисоблайди».

СУД-МЕДЭКСПЕРТ А. ОТАБОННИНГ ТУШУНТИРИШ ХАТИДАН:

«... Мен мутахассис сифатида кўрган пайтдаги жароҳат йўқлиги қизининг 9 йиллик жинсий органи соҳасида жароҳатлар

виждонига ҳам, врачлик қасамидега ҳам содиқлигини билдирди. Биз бунга шубҳа қилмаймиз.

«Барибир маҳаллий миллат тилини тўла биладиган, унинг ўзига ҳос хусусиятини тўла тушунадиган мутахассислар жалб этилиши қароқ эди. У бу фирқанининг маъқулади.

Комиссиянинг яна бир аъзоси Л. И. Акселиман билан баъоблиги учун судбаълашолмади. Шунинг учун ҳудидеги қуйидаги жумлалар билан қийофанамиз... Эксперт Акселиман Л. И. психиатрик экспертизани жиноят ишидаги материаллар асосида ўтказганлигини, марҳумнинг дафтаридеги ёзувлар ўзбек тилида бўлса-да, ўзбек тилини яқши тушушини, хулосани иш материаллари асосида берганлигини баён қилди.

Тилини яқши тушушини бу ҳали уни тўла билиш дағини эмас. Насорат! Нагадир ҳудиде «ишга текиқанган фақатгина «57» бақоланган иш ва математика дафтарларига муроқабат билдирилмайдиган, илк далилий аш сифатида иш қўзғатилган дафтарни, унинг ўзини қоралаш учун асос қилиб олинмади! Қасомов, қиз ўқишга кириш учун медицина қўриғидан ўтган. Ҳамма соҳа ҳакамлари унинг соғломлигини тасдиқлаб берилган. Руқийтушунтириш қоралган дафтар ҳам худди ўша вақтда эзилган.

Врачлар хулосаси Муаззамни билганлар, бирга ишлаганлар қалбини ларзага солди. Гувоҳ И. Жўрабобованинг тушунтириш хатидан:

«Муаззамни иш давомида соғлиғида асабий ўзгаришларни сезмаганман. Соғлом бўлганини тасдиқлайман. У жуда уятчан, ғўзал инсоний феълиятларга бой эди. Унга қўйилган асабий ҳолатга тушмишми — бу марҳумнинг руқийа ҳудиди, холос».

Гувоҳ Т. Имомовнинг тушунтириш хатидан:

«...Мен синф раҳбари сифатида унда руқий ўзгаришларни сезмаганман. У барча феъллардан ёло қирди».

Гувоҳ Б. Қасомовнинг тушунтириш хатидан:

«...Мен адабиёт фанидан 9-10 синфларда дарс бердим... Умуман бу йўқчи ҳақида бирор бир сабабий фикр айтиш мумкин эмас. У ҳалол, поизи, ақил, наватар, тушумола қиз эди».

Ота Юнусон Жўрабова касалхонада экан. У шундай деди:

«Эркак кишининг янгилашга ишонсизлик, укам! Мен кун бўйи янгиламан. Бечуда ороғарғиликдан, сарсон саргардонлиқдан ҳафаман. Прокуратура, суд эзиниға бирояни ботқудек қилмасин экан. Қелинг, дейиш йўқ, ҳамдардик билдириш йўқ».

«...Баҳорнинг ҳар ларзаеси бир оилани воқеа содир бўлган муҳим кунга қилмаштиради. Аммо оилада, маҳаллада тиқил йўқ. Қалблар баъозеа. Бун «янгийўл» маҳалла комитети раиси Қасимжон Азизов томонидан қўйилган ушбу ҳат исбот этади:

«Бу талабнома билан маҳалла комитети раиси сифатида марҳумнинг ўлими баъобаб содир бўлмаган, мусибат етмаганининг аъобланганига, бунинг устига юқорида баён қилинган ҳақаратлар инсон қадригини оғирлаштиришга, ўғаниминг устига тағпанган сарсонгарчиликка олиб келганини баён қилиб, оилага тасинилини бўлишга ёрдам берилса».

Таскилик... Қандай сўзларимиз бор-а! Аммо бошқа иш тушунган шу сўз ларзада бақарман бўлиш оларимизнинг! Масалени атофилига ўрғаниш, тағшили баҳо беришни Олий суд ҳудидега ҳавола этамиз.

Сўзи шу жойда муҳтасар этишга жазм қилдимиз, бўлмади. Бундай тубан воқеалар нега содир бўлмоқда? Уятсизлик қардан қалиб қилди ўзи! Ҳар қалай у учар липқоқа каби бошқа сайрадан қалиб тушмаганлариди бунга. Унинг иқдорларини иқдорларимиз ҳам орамизда. Улар култ ўлимдан қаттиқ дағин хиниятин, уят бақатинга инсонга ҳос бўлган ноқир ҳиссат эканлигини унутмаган. Ака билан сингли, ота билан қиз... Айтишга тилинг бормайди. Аммо бундай даққилар нега оидий қолга айлибди қолмоқда, нега! Бунинг оқибатида тўстатдан фожиалар рўй бермоқда. Чингиз Айтматов «тасодуфий» фожиа туби қўриганимга, жарликини эслатадиган деген экан».

ҲУҚМДАН ҚУЧИРМА

«...Мен ҳам бошқа қизлар ваби бахтли бўлишини истардим...» «... бу воқеани унинг синглиси Гаҳварга айтдим, у аввалга туқимайман, деб миселат берди. Мен аса бошқа бир йилнинг бахтли қила олмаганимни айтдим».

Биз руқий тақширувчи Г. Г. Қозубская ва И. И. Нидар билан судбаълашдик. Хулоса «СССРда суд-психиатрия экспертизаси ўтказиш ҳидидеги қўрғатмағга асосан тўри тушганини таъкидлашди. И. И. Нидар ўзбек тили аъзосини тушунмаслигини, озм-оз сўзлашга нутқиниға билишини айтди. Г. Г. Қозубская дафтардаги аъзосини тушунганини, хулосанинг тўрилигини,

«...Мен ҳам бошқа қизлар ваби бахтли бўлишини истардим...» «... бу воқеани унинг синглиси Гаҳварга айтдим, у аввалга туқимайман, деб миселат берди. Мен аса бошқа бир йилнинг бахтли қила олмаганимни айтдим».

Биз руқий тақширувчи Г. Г. Қозубская ва И. И. Нидар билан судбаълашдик. Хулоса «СССРда суд-психиатрия экспертизаси ўтказиш ҳидидеги қўрғатмағга асосан тўри тушганини таъкидлашди. И. И. Нидар ўзбек тили аъзосини тушунмаслигини, озм-оз сўзлашга нутқиниға билишини айтди. Г. Г. Қозубская дафтардаги аъзосини тушунганини, хулосанинг тўрилигини,

«...Мен ҳам бошқа қизлар ваби бахтли бўлишини истардим...» «... бу воқеани унинг синглиси Гаҳварга айтдим, у аввалга туқимайман, деб миселат берди. Мен аса бошқа бир йилнинг бахтли қила олмаганимни айтдим».

Биз руқий тақширувчи Г. Г. Қозубская ва И. И. Нидар билан судбаълашдик. Хулоса «СССРда суд-психиатрия экспертизаси ўтказиш ҳидидеги қўрғатмағга асосан тўри тушганини таъкидлашди. И. И. Нидар ўзбек тили аъзосини тушунмаслигини, озм-оз сўзлашга нутқиниға билишини айтди. Г. Г. Қозубская дафтардаги аъзосини тушунганини, хулосанинг тўрилигини,

«...Мен ҳам бошқа қизлар ваби бахтли бўлишини истардим...» «... бу воқеани унинг синглиси Гаҳварга айтдим, у аввалга туқимайман, деб миселат берди. Мен аса бошқа бир йилнинг бахтли қила олмаганимни айтдим».

Биз руқий тақширувчи Г. Г. Қозубская ва И. И. Нидар билан судбаълашдик. Хулоса «СССРда суд-психиатрия экспертизаси ўтказиш ҳидидеги қўрғатмағга асосан тўри тушганини таъкидлашди. И. И. Нидар ўзбек тили аъзосини тушунмаслигини, озм-оз сўзлашга нутқиниға билишини айтди. Г. Г. Қозубская дафтардаги аъзосини тушунганини, хулосанинг тўрилигини,

«...Мен ҳам бошқа қизлар ваби бахтли бўлишини истардим...» «... бу воқеани унинг синглиси Гаҳварга айтдим, у аввалга туқимайман, деб миселат берди. Мен аса бошқа бир йилнинг бахтли қила олмаганимни айтдим».

Биз руқий тақширувчи Г. Г. Қозубская ва И. И. Нидар билан судбаълашдик. Хулоса «СССРда суд-психиатрия экспертизаси ўтказиш ҳидидеги қўрғатмағга асосан тўри тушганини таъкидлашди. И. И. Нидар ўзбек тили аъзосини тушунмаслигини, озм-оз сўзлашга нутқиниға билишини айтди. Г. Г. Қозубская дафтардаги аъзосини тушунганини, хулосанинг тўрилигини,

РАДИМЖОН ТУРДИАЛИ,
«Халқ сўзи» муҳбири.

Олтиминчи йилларнинг бошда Кўкон болалар темир йўли маъмуриятига бир йўқчи муроқабат эди:

«Мени мамонингизга қабул қилишингизни сўрайман.

«Ким бўлмоқчисиз!»

«Йўл қўрсатувчи.

У — Мирмуҳсин Мирҳамзаев эди. Ёш йилгача мактабни битирган, Тошкент темир йўли транспорт институтини тўлиқ билган, суғра ўзи тамлаган қасба сандиқиди ишлаган, ҳалол меҳнат ваъзига эрта ўртасида оғир эътибор қозонди. Ҳозир Мирмуҳсин Мирҳамзаев Урта Осий темир йўли Фарғона бўлиминин бошқармоқда, Ўзбекистон ССР халқ депутаты.

СУРАТДА: Мирмуҳсин Мирҳамзаев бўлажак темир йўлчилар Тўтасин Содиков ва Асидар Мухаммаджонов билан судбаълашди.

Тоқиржон ҲАМРОҚУЛ
олган сурат.

«Биз иттифоққа не машаққатлар билан эришганмиз»

(Боши биринчи бетда).

— Аввало, иттифоқнинг ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг бюджетини тузиш ҳақида. Ҳозир биз нарх-назонинг ислоҳ қилар эканмиз, агар аҳолига ваъда қилинган даражада компенсация бера олмасан, халқнинг ишончидан бутунлай маҳрум бўлиш хавфи остида турибмиз. Шундай қилиш жуда зарур.

Пилинги биринчи чорағида иттифоқ бюджетига 31 миллиард сўм тушмай қолди, чунки тушумлар тизими ва умуман солиқ сисемати пухта ўйлаб тузилмаган. Бироқ, одамларни озин-оқват билан таъминлаш — энг муҳим масала. Тағлиққа қарши чора-тадбирларнинг асосий маъносини шуки, барча республикаларда халқ зарур маҳсулотлар билан таъминланадиган бўлсин.

Уз-ўзидан равшанлик, биз ҳаммамиз энг муҳим иттифоқ дастурларини — аввало экология дастурини рубегачи қаришида қатнашимиз керак. Экология соҳасидеги муаммолар йил сайин ўтирилади бормоқда ва бир минтақадаги ноқуд ваъзат иқкинчисига ўтмоқда. Ҳозир Чернобыль ва Орол муаммолари энди дунё миқёсига чиқди, бу муаммоларни қўй-ғайратларини бирлаштирмай туриб ҳал этиб бўлмайди. Биз мудоффа саноятини тиқ соҳага ўтказиш масалаларини тезроқ ҳал этишдан ҳам манфаатдоримиз — бу ҳам муштарак муаммодир. Еңилги-энергетика дастури. Ҳозир марказ билан республикаларнинг ваъзати бу дастур алоҳида бир республиканинг бўлиши мумкин эмас. Шахтёрларнинг иш ташлаши бу нарсани кўмир ҳавзаларидан мингларча километр наридаги бошқа юзлаб ишлаб чиқариш қўриқиди таъсир қилишини кўрсатди. Биз ҳам шахтёрлар учун нормал шароит яратиб берилишини хоҳлаймиз, бу ишда ва тағлиққа қарши бошқа чора-тадбирларда қатнашишга тайёригимиз, албатта.

Баъзи республикалар бу чора-тадбирларни пул билан, бошқалари ресурслар билан таъминлайди, яна ушунчалари эса қандайдир хисса қўшади. Биз фақат биргаликда ва онгли равишдагина қийинчиликларни бартараф эта оламиз, ваъзатини ўзгартира оламиз. Бунинг учун эса бюджетни ва бюджетдан ташқари жамғармаларни вужудга келтириш лозим.

Республикаларнинг мустақиллиги воқеликка айланган, энди вақолатлар гурч ҳали қонуи билан мустақил камданмаган бўлса ҳам, ҳар ҳолда фарқлаб қўйилди. Бинобарин, тағлиққа қарши дастур иттифоқ қисмидаги нухаси асосида иттифоқ билан республикалар ўртасида ваъзифалар фарқлаб қўйилганидан кейин ҳар бир республика аниқ нима қилиш кераклигини равшан бўлади. Ҳозирча тағлиққа қарши дастур умумий тарздагина чиқиб қўйилган, аммо у аниқ мазмун билан ва ижро воситаси билан тўлиқланган, ҳауудларга яқинлаштирилмаган. Уни амалга ошириш воситаси ишга солингандан кейин у қучага эга бўлиб қармоқда, Ўзбекистон ССР халқ депутаты.

СўраТДА: Мирмуҳсин Мирҳамзаев бўлажак темир йўлчилар Тўтасин Содиков ва Асидар Мухаммаджонов билан судбаълашди.

Тоқиржон ҲАМРОҚУЛ
олган сурат.

«Биз иттифоққа не машаққатлар билан эришганмиз»

(Боши биринчи бетда).

— Аввало, иттифоқнинг ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг бюджетини тузиш ҳақида. Ҳозир биз нарх-назонинг ислоҳ қилар эканмиз, агар аҳолига ваъда қилинган даражада компенсация бера олмасан, халқнинг ишончидан бутунлай маҳрум бўлиш хавфи остида турибмиз. Шундай қилиш жуда зарур.

Пилинги биринчи чорағида иттифоқ бюджетига 31 миллиард сўм тушмай қолди, чунки тушумлар тизими ва умуман солиқ сисемати пухта ўйлаб тузилмаган. Бироқ, одамларни озин-оқват билан таъминлаш — энг муҳим масала. Тағлиққа қарши чора-тадбирларнинг асосий маъносини шуки, барча республикаларда халқ зарур маҳсулотлар билан таъминланадиган бўлсин.

Уз-ўзидан равшанлик, биз ҳаммамиз энг муҳим иттифоқ дастурларини — аввало экология дастурини рубегачи қаришида қатнашимиз керак. Экология соҳасидеги муаммолар йил сайин ўтирилади бормоқда ва бир минтақадаги ноқуд ваъзат иқкинчисига ўтмоқда. Ҳозир Чернобыль ва Орол муаммолари энди дунё миқёсига чиқди, бу муаммоларни қўй-ғайратларини бирлаштирмай туриб ҳал этиб бўлмайди. Биз мудоффа саноятини тиқ соҳага ўтказиш масалаларини тезроқ ҳал этишдан ҳам манфаатдоримиз — бу ҳам муштарак муаммодир. Еңилги-энергетика дастури. Ҳозир марказ билан республикаларнинг ваъзати бу дастур алоҳида бир республиканинг бўлиши мумкин эмас. Шахтёрларнинг иш ташлаши бу нарсани кўмир ҳавзаларидан мингларча километр наридаги бошқа юзлаб ишлаб чиқариш қўриқиди таъсир қилишини кўрсатди. Биз ҳам шахтёрлар учун нормал шароит яратиб берилишини хоҳлаймиз, бу ишда ва тағлиққа қарши бошқа чора-тадбирларда қатнашишга тайёригимиз, албатта.

Баъзи республикалар бу чора-тадбирларни пул билан, бошқалари ресурслар билан таъминлайди, яна ушунчалари эса қандайдир хисса қўшади. Биз фақат биргаликда ва онгли равишдагина қийинчиликларни бартараф эта оламиз, ваъзатини ўзгартира оламиз. Бунинг учун эса бюджетни ва бюджетдан ташқари жамғармаларни вужудга келтириш лозим.

Республикаларнинг мустақиллиги воқеликка айланган, энди вақолатлар гурч ҳали қонуи билан мустақил камданмаган бўлса ҳам, ҳар ҳолда фарқлаб қўйилди. Бинобарин, тағлиққа қарши дастур иттифоқ қисмидаги нухаси асосида иттифоқ билан республикалар ўртасида ваъзифалар фарқлаб қўйилганидан кейин ҳар бир республика аниқ нима қилиш кераклигини равшан бўлади. Ҳозирча тағлиққа қарши дастур умумий тарздагина чиқиб қўйилган, аммо у аниқ мазмун билан ва ижро воситаси билан тўлиқланган, ҳауудларга яқинлаштирилмаган. Уни амалга ошириш воситаси ишга солингандан кейин у қучага эга бўлиб қармоқда, Ўзбекистон ССР халқ депутаты.

СўраТДА: Мирмуҳсин Мирҳамзаев бўлажак темир йўлчилар Тўтасин Содиков ва Асидар Мухаммаджонов билан судбаълашди.

Тоқиржон ҲАМРОҚУЛ
олган сурат.

«БИЗ ИТТИФОҚҚА НЕ МАШАҚҚАТЛАР БИЛАН ЭРИШГАНМИЗ»

(Боши биринчи бетда).

— Аввало, иттифоқнинг ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг бюджетини тузиш ҳақида. Ҳозир биз нарх-назонинг ислоҳ қилар эканмиз, агар аҳолига ваъда қилинган даражада компенсация бера олмасан, халқнинг ишончидан бутунлай маҳрум бўлиш хавфи остида турибмиз. Шундай қилиш жуда зарур.

Пилинги биринчи чорағида иттифоқ бюджетига 31 миллиард сўм тушмай қолди, чунки тушумлар тизими ва умуман солиқ сисемати пухта ўйлаб тузилмаган. Бироқ, одамларни озин-оқват билан таъминлаш — энг муҳим масала. Тағлиққа қарши чора-тадбирларнинг асосий маъносини шуки, барча республикаларда халқ зарур маҳсулотлар билан таъминланадиган бўлсин.

Уз-ўзидан равшанлик, биз ҳаммамиз энг муҳим иттифоқ дастурларини — аввало экология дастурини рубегачи қаришида қатнашимиз керак. Экология соҳасидеги муаммолар йил сайин ўтирилади бормоқда ва бир минтақадаги ноқуд ваъзат иқкинчисига ўтмоқда. Ҳозир Чернобыль ва Орол муаммолари энди дунё миқёсига чиқди, бу муаммоларни қўй-ғайратларини бирлаштирмай туриб ҳал этиб бўлмайди. Биз мудоффа саноятини тиқ соҳага ўтказиш масалаларини тезроқ ҳал этишдан ҳам манфаатдоримиз — бу ҳам муштарак муаммодир. Еңилги-энергетика дастури. Ҳозир марказ билан республикаларнинг ваъзати бу дастур алоҳида бир республиканинг бўлиши мумкин эмас. Шахтёрларнинг иш ташлаши бу нарсани кўмир ҳавзаларидан мингларча километр наридаги бошқа юзлаб ишлаб чиқариш қўриқиди таъсир қилишини кўрсатди. Биз ҳам шахтёрлар учун нормал шароит яратиб берилишини хоҳлаймиз, бу ишда ва тағлиққа қарши бошқа чора-тадбирларда қатнашишга тайёригимиз, албатта.

Баъзи республикалар бу чора-тадбирларни пул билан, бошқалари ресурслар билан таъминлайди, яна ушунчалари эса қандайдир хисса қўшади. Биз фақат биргаликда ва онгли равишдагина қийинчиликларни бартараф эта оламиз, ваъзатини ўзгартира оламиз. Бунинг учун эса бюджетни ва бюджетдан ташқари жамғармаларни вужудга келтириш лозим.

Республикаларнинг мустақиллиги воқеликка айланган, энди вақолатлар гурч ҳали қонуи билан мустақил камданмаган бўлса ҳам, ҳар ҳолда фарқлаб қўйилди. Бинобарин, тағлиққа қарши дастур иттифоқ қисмидаги нухаси асосида иттифоқ билан республикалар ўртасида ваъзифалар фарқлаб қўйилганидан кейин ҳар бир республика аниқ нима қилиш кераклигини равшан бўлади. Ҳозирча тағлиққа қарши дастур умумий тарздагина чиқиб қўйилган, аммо у аниқ мазмун билан ва ижро воситаси билан тўлиқланган, ҳауудларга яқинлаштирилмаган. Уни амалга ошириш воситаси ишга солингандан кейин у қучага эга бўлиб қармоқда, Ўзбекистон ССР халқ депутаты.

СўраТДА: Мирмуҳсин Мирҳамзаев бўлажак темир йўлчилар Тўтасин Содиков ва Асидар Мухаммаджонов билан судбаълашди.

Тоқиржон ҲАМРОҚУЛ
олган сурат.

«Биз иттифоққа не машаққатлар билан эришганмиз»

(Боши биринчи бетда).

— Аввало, иттифоқнинг ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг бюджетини ту

1991 йилда Александр Жавононнинг

ЁДАЛАВ ОЛИНГ

БЕР ЖОМ-У, ОЛ, ЭЯ МУҒБАЧА, ЖОНИМНИ ЭВАЗ,
 ҚУШ ТУТҚИЛ-У, ОЛ ИККИ ЖАҲОНИМНИ ЭВАЗ.
 АНИ СУМУРУРДА ҚАТРАЕ ТОМСА АҒАР,
 СЕН ҲАМ ТҶК АНИНГ УРНИДА ҚОНИМНИ ЭВАЗ.

Навоийни тушунмоқ учун

- БУЛГА** — 1. аралаштирмак, боғирмоқ, қоритирмак.
- 2. расво қилмоқ, қорлас-тирмак.
- 3. оғиритмоқ, азоб беришмоқ.
- БУЛҒАН** — 1. аралашмоқ.
- 2. ифлос бўлишмоқ, ҳаром бўлишмоқ, кир бўлишмоқ.
- 3. номи бўлганлик, бузуқлик қилмоқ, бузуқ бўлишмоқ, кирмоқ.
- БУЛҒОҒ** — тўполоқ, тала-тўп, гала-говур, тўс-тўполоқ, раво, фитна.
- БУЛҒАВАС** — 1. ҳавасга берилган, енгилтак, бақароқ.
- 2. орзули, ҳавасманда, иш-қибоз.
- БУМ** — 1. ер, жой, замин, манзил; мамлакат, днёр.
- 2. шаҳар.
- БУМ II** — бойкуш.
- БУН** — тағ, ост.
- БУНГОҲ** — жой, турар жой; қўшни қароғохи.
- БУНЯ** — кнши табиати, яратилш, борлик.
- БУРД** — ирода, бир сўзлик.
- БУРДБОР** — бардошли, чи-дамлик, сабр-тоқатли, матонат-ли.
- БУРЖ I** — 1. бурж.
- 2. чўққи, юқори нуқта.
- 3. ўрми, жой, манзил.
- БУРЖ II** — қалъа даворининг чўққиси, минора; шаҳар даворининг бурлиш жойларига қуриладиган ва соқчилар турадиган қоровулхона.
- БУРКА** — буркамок, ёпмок, ўрмоқ, чулгамок.
- БУРНА** — азвел, илгар, ол-дин, бурун.
- БУРРОН** — ўткир, кескир.
- БУРТОҚ** — пасту баланд, нотакис; бузуқ.
- БУРУДАТ** — совуқ, совуқ-лик.
- БУРУЖ** — 1. буржлар; чи-қнш, чўққи.
- 2. манзиллар, ўрнлар, жойлар.
- БУРУНЧАК** — 1. рўмон, рў-монча.
- 2. юзга тутилган ипак парда.
- БУРҚАБ** — парда, ннкоб, днжо.
- БУРҶОН** — дили, ҳужжат, гувоҳ, дастак.
- БУТ I** — 1. бут, санам; мак-буба.
- 2. гўзал, севғили, машуқа.
- БУТ II** — оёқ, бут, сон.
- БУТ III** — 1. ишонмок, кўнгли қўймоқ; қабул қилмоқ.
- 2. амалга ошмоқ, бажариш-моқ.
- 3. тузалмоқ, битмоқ.
- 4. ўслоқ, кўкармоқ, унмоқ;

КЕКСАЛАРГА ҒАМХҲҮРЛИК

Анджон. Матлуботчилар собиқ ҳамкасбларига қў-шишча нафақа тўлашни йўлга қўйдилар.

БОЗОР иқтисоди қариялар-нинг моддий ҳаёлини оғир-лаштираётганини Ҳукуматимиз қанчалик ғамхўрлик қилмасин, бериб — кам таъминланган кншлар тақдир ҳақида ўй-лашга тўри келади. Шунинг назарида тўғиб Анджон шаҳ-ридаги «Ешлик» мактаб-дўко-ни жамоаси саводдан қалаёт-ган фойдаланувчи бир қисмин қарияларга ақришти ташаббу-си билан чиқди. Илгар жам-мода ишлаб, эндиликда дам олаётган нафақахўрларга ҳар ойда 30 сўмдан 100 сўмгача ёрдам беришга келишилди. Нафақага қўшимча пуллар феврал ойидан бошлаб тў-ленмоқда.

А. МИРЗАЖОНОВ.

Маънавий қадриятлар

Ватандан минглаб қаҳирим узюкда ҳамюртинг ҳақида гап бурса, ифтихорга тўларкан киши. Ушанда Ҳиндистонда бобурийлар сулоласи қолдир-ган тарихий ёдгорликларни томоша қилаётган эдик. Бе-такрор гўзаллик, маҳобатли мақбаралар ҳаммаминини лол қолдирган. аиниқси «Тожмаҳал» ҳайратланарли-ки. Шу чоқ Ҳиндистонлик ҳамроҳларимиздан бири сўз қотди:

— Бобурнинг ўз юртида-ги ёдгорликлар ҳақида гапи-риб берсаларинг.

Тилимни танглайимизга ёпишиб қолгандек бўлди. Чунки ушанда буюк аллома-га ўз юртида тош отилаёт-ган кезлар эди.

Хайриятки, энди бундай кунлар орта қолди.

Бу — яхши, албатта. Ле-кин...

Ҳинда Анджонда Бобур Мирзо таваллудининг 508 йиллиги тантанаси ўтказил-ди. Яширининг ҳожати йўқ; хотирлаш кечаси вилоят сиёсий маориф уюмдаги йи-гиндан нарига ўтмади. Ҳам-ду санолар, нишонланмак 510 йиллик кўтул саба ҳа-қида оғиз кўпиртириб сўз-ланди-ю, лекин Бобур ҳай-лати шунга тўластлар қўй-диш, унинг музейини эне-рат қилиш ҳеч кимнинг ха-ёлига келмади. Кимгадир ўз-гачароқ туюлар, аммо ўша кунни тутилган йўл тўхона-кекган кишининг тўхонага кирмай қўчадан қайтиб ке-тишидек гап бўлди.

Айримлар ҳанузгача ҳай-баранкалчилик касалидан қутила олмаётдилар. Ту-гилган юртида ўз вақтида қадр топмаган бобомизга атаб музей очилди ҳам шун-

ларга бир қарашда кўнгли-гиз яйрайди-ю, кейин беҳу-да хурсанд бўлганлигини таъ-мин бўласиз. Вассалар ус-тидан томга қопланганидан тунуқ қадалган.

Ёзда ҳужралар ҳам-момининг ўзи, кўюнади музей ходими Убайдулла Со-диқов. Ахир ҳаво алмаш-тириш йўли ёки совуқчи-бўлмаси... Қишда музей хо-дилари-ю экскурсоводлар қоровулининг хонасида кун ўтказишди. Гап ҳужралар-нинг исмаганилигида эмас,

нинг талаб даражасида таъ-мирланмаганлиги оёққа ту-шув бўлаётди. Гумбазининг ички қисми ғиштар ораси-дан сиёб ўтатган сувдан шўрлаб кетган. Бўёқлар кў-чиб оёқ остига тўпаллапти.

Томдан оқибатан чак-ка тўғайли балийи асарлар ёки буюмларни нақтинча ўр-нидан қўзғатишга мажбур-миз... таъкидлайти бўлим мудири М. Абдураҳмонов.

Ахир музейда гойат қим-матбаҳо асарлар мавжуд М. Воронский ижодига ман-

«...БИЗНИ УНУТҚОННИ УНУТМОҚ КЕРАК»

«Бобурийлар адабий су-лоласи» шулар жумласидан. Боз устига ҳар бир тарихий буюмининг ўз қиймати бор, уни бой бериш қадриятла-римизни эъозлашмаслидан ўзга нарса эмас. М. Турсу-нов бошлиқ Анджон таъ-мирлаш устанонаси «Ити-рочи»ларининг хом ашёни эндида ва бўйида «иқтисо-» қилишлари ҳаммасидан ошиб тушди. Томга ёшилган тун-галарнинг «тежаллиш» ту-ғайли қор, ёлғир сувлари буюк пештоқларига, ғиштар-рига оқиб тушяпти. Оқибат-да буюк нураб бораётди. Томнинг баъзи томонлари гойат қисқа вақт ичида икки, ҳатто уч марта бўзиб туза-тилганлигига нима дейиш мумкин? Ва яна гумбазлар-ни рисоладагидек қилиб қай-тадан қурмоқ лозим. «Усто-»лар оёқнинг тагини эмас, эртанги авлодга мерос қол-

диришни ўйлашлари керак эди.

Муаммоларни ҳал этиш учун бош урлаган остана қоламчили, — дейди музей директори Толбонко Бойи-ров. Шароит йўқлиги ту-ғайли эски ёзувдаги китобла-рини сандикларда чанг бо-сиб ётибди. Қолаверса, му-зейни зияратгоҳга айланти-риш зарур. Ҳеч бўлмаганда бобомиз туғилган Анджон-га олиб келсак, аввало унинг руҳи шод бўлғай, яна музейга қадам ранжида қил-гувчилар қийлғай.

Умуман, Бобур уй-музе-йини хоржиликларга намо-иш этганда ер қизиб қол-майдиған қилди қайтадан тиклаш зарур. Шу ўринда унинг уй-музейини Тошкент ва Самарқанда бунёд этиш кўзда тутилгани таажжубла-нарли. Айни кунларда йўқ-дан кўра бор даргоҳда хо-рижлик бобурийхона олим-ларининг Туркия, Италия, Ҳиндистон, Олмонияда нашр этилган асарлари нусхалари, шунингдек, Бобурнинг ислом дунёқараш бўйича яратил-ган асарлари жамланаятир.

Вилоятда Бобур Мирзо юбилеи арафасида кенг қўламли тадбирларга қўл-урилади. Аммо кўтул ишлар уй-музейда бўлгани каби қўл-урилади хатолар такро-рланмасин. Ахир бобомиз хо-тирасига соғуволлик ҳур-матсизликдан бошқа нарса эмас. Токи ҳар биримизнинг дилимизда Бобур Мирзонинг қўлидаги шох сатрлари жа-ранглар тўрсин.

«Эзи, кўнгли, айл ила тўтмоқ керак. Бизни унутқонни унутмоқ керак!»

Фонддир ШОДМОНАЛИ, «Халқ сўзи» мухбири.

«Туркистон дурдонаси» рақс дастаси қисқа фурсат ичида мухлислар эътиборини тортиди. Ушунга хос истёбод эгалари уюшган санъаткорлар жамоасига Ўзбекистон ССР халқ артисти, СССР Давлат мукофоти совриндори Бахтиёр Алиев (суратда ўнгдан учинчи) раҳ-

барлик қилаётди. Мазкур дастадан санъат-севад халқимизнинг умиди катта.

СУРАТДА: «Туркистон дурдонаси» қатнаш-чиларининг бир гуруҳи. Кўнглидагидек тугал-ланган навбатдаги машқдан сўнг.

Нўмон МУҲАММАДЖОН олган сурат.

Эшитмадим деманглар

ОДАМЛАРУ ОДАМЛАР, ТОҒДА БИТГАН БОДОМЛАР

ЎЗБЕКИСТОН ЛКЕИ МАРКАЗИЯ КОМИТЕТИ «ЕШЛАР УЙИ»

ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДИЕ ВА РАДИО ЭШИТТИРИШЛАРИ ДАВЛАТ КОМИТЕТИ РЕСПУБЛИКА «МУШТУМ» ОЙНОМАСИ

ЎЗБЕКИСТОН МАДАНИЙ ЖАМГАРМАСИ ҲАМКОРЛИҚДА

шу йилнинг май ойида

ажойиб сўз устаси Ҳасан Пўлдошев хотирасига бағишлаб республика ёш қизқичларининг анъанавий

«ҚИЗҚИЧЧИ-91» кўриниши ўтказилди.

Кўришда 35 ёшгача бўлган ўзини зукко, тили бурро, эл ичида танилган ва танилмаган сўз устаси қатнашчилари мумкин.

Арзилар 15 майгача қўйидаги манзилда қабул қилинмоқда: Тошкент шаҳри, Пахтакор кўча-си, 5-уй, «Ешлар уйи», 205-хона.

Телефон: 41-45-20.

Кўрик ташкилий комитети.

ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛАДИ:

- Ўқиниш 9-11 синфларни битирган ва Совет Армиясини сафарлардан захирага бўшатилган ёшлар қабул қилина-дилар.
- Билим юрти темир йўл транспорти учун қўйидаги их-тисодилад бўйича қадрлар таёрлайди:
  - тепловоз машинисти ёрдამчиси
  - электровоз машинисти ёрдამчиси
  - пассажир вағони кузатувчиси (қизлар)
  - контакт тармоқлари электромонтёри
- Ўқиниш мuddати — бир йил
- 11-синфни тугатганлар қабул қилинади
  - тепловоз машинисти ёрдამчиси
  - электровоз машинисти ёрдამчиси
  - контакт тармоқлари электромонтёри
  - токарь.
  - электр-газ пайвандчи
  - авточилангарлар
- Ўқиниш мuddати — уч йил.
- 9-синфни тугатганлар қабул қилинади
  - токарь
  - тепловозлар ремонтчи учун чилангарлар.
  - чилангар-сантехник, газ пайвандчи
- Ўрта маълумотсизлар қабул қилинади.
- Ўқиниш мuddати — икки йил.
- Уч йиллик ўқинишга қабул қилинганлар бешу оқат, кнйим-беш билан таъминланадилар. Уларга база қорхо-нини 50 фоизи тўланади.
- 9-синфни битириб ўқинишга кирганлар танлаган ихти-сосини эгаллаш билан бир қаторда ўрта маълумот оли-ниш ҳам давом эттириладилар. Ўқиниш курсини тугатганларидан сўнг уларга таъинланган ихтисосига кўра ва ўрта маъ-лумот олганлиги хақида диплом берилади.
- Ўқиниш вақти меҳнат стажига қўшиб ҳисобланади.
- Аълочилир олий ўқув юртилари ва ўрта махсус ўқув юртиларига йўлланма оладилар.
- Билим юрти ётоқхона, спорткомплексига эга, техника инжодкорлиги ва бадний ҳаваскорлик тўғрисидаги ишлаб турибди.
- Ўқиниш рус тилида олиб борилади.
- Билим юртини тугатганлар темир йўл транспорти хо-дилларига бериладиган барча ишга тўлаётган фойдала-надилар, шу жумладан бир йилда бир мартаёна Совет Иттифоқининг истаган ерига текинга бориб келишлари мумкин.
- Ўқинишга кириш учун қўйидаги ҳужжатлар зарур: паспорт (ёки тўғилганлик тўғрисида гувоҳнома), маълум-оти хақида ҳужжат, турар жойидан справка, оти-она-сининг иш жойидан справка, янри, 8 та фотосурат (3х4), эмланганлиги хақида мактабдан справка, темир йўл полициясининг тиббий спривка.
- Ўқиниш — 1 сентябрдан бошланади.
- Маъналий: Слоним кўчаси, 113-уй (13, 23, 48, 61, 154-автобусларнинг «Слоним кўчаси» бекати; 3, 23-трамвайларнинг «М. Ашрафий кўчаси» бекати).

Театр

Олам яралибдики, инсон ўз ҳаётининг ибтидоидан интиҳоси қадар мудом ҳақ ва адолат нурига талпиниб ташна ўтади. Кимдир уни подшолик тахтидан, кимдир дарвешликнинг яланғоч кўча-сидан ахтарди. Адолат ҳақида шам каби бир ёниб ўтувчи умр устидан го-либ келади.

Алишер Навоийнинг Аб-рор Ҳидоятлов номидаги Ўз-бек давлат драма театрида сажалаштирилган «Садди Исқандарий» доктони асоси-да ёш драматург Шухрат Ҳизиевнинг «Исқандар» фо-нясининг бутун моҳияти адолат ва адолатсизлик ку-раши ичидаги фожиялар тақдирини қаратилган. Спе-ктангли таниқли санъаткор, ҳамма мукофоти лауреати, театрининг бош режиссери Наҳодир Пўлдошев сахна-лаштирди.

Отасининг вафотидан сўнг, унинг васини билан тахта-га ўтирган ёш Исқандар сал-танат юмушларидан беҳабар, афтоҳадли бир ҳолатда. У ҳақида йўлдан кетиши керак! Тарозининг бир палласида

эл-улус гами, ватан тақдир, бир палласига эса шону ша-нат, бойлик, айшу ишрат ту-ради. Танлаш ҳуқуқи ҳоки-ми мулқли Исқандар қўлида. Шу пайт марҳумларнинг бош чаюғларини кўтариб олган қанчалар сахнада пай-до бўлади. У дам Исқандар-и

Исқандар қанчалар тисмоли-дол деб ягона ўтинини индор қилади. Исқандар Доронинг гойибдан келган садосинг ва илтижосига қўлоқ тутайди. Уз подшоҳига вафо қилма-ган вазирилар менга вафо қиларинди деган иштибоҳ билан хонларни қатл қи-лади.

Ҳўмдорлар атрофида бар-ча замоналарда садоқатли одамлар билан бирга ҳамиша соқчиллар ҳам бўлган. Аф-суски, аксарият вазирилар-да, лаганбардор, ҳушомад-гуруй кишиларни содиқ деб, гуруйи одамларни душман деб қараш ҳўкм сурган. Мамлакат ва тахт учун қал-гис динчиларда лаганбардор «содиқ»лар хивнат йўлини, «дўшман» тисмолидаги эъти-қодли надиллар садоқат йи-

лини тутишади. Бу нисоният ўтмишию бугунги куннинг аччиқ сабоғи ва қисмати-дир. Исқандарнинг улуглиги, голибдиги шундаки, у ҳам-иша ақл кўчига, тафаккур до-нишмандлигига таянади.

Спектанль воқеаларни да-вомида Алишер Навоийнинг

экан, у кўпроқ бугунги кун муаммолари устида ўйлаш табии. Исқандар, унинг сал-танати ва ўша давр одамла-ри алақадор тарихга айлан-дилар. Бироқ, бундан минг йиллар аввал ишлаб ўтган одамларнинг эзгу ниятлари, муродо матлаблари, маъна-вий-ахлоқий қарашлари эс-кирматган. Улар оруз қил-ган адолатли замоналар ҳали қурилмади. Аждодлар хаёл қилган яхшилик ва мудом яхшилик инсоннинг ягона илнжиги айланмади. Ётти илдим ҳўкмдори деб тан олинган буюк Исқандар ва-фотидан сўнг нарсига дунёга етти таъга ҳам олиб кетма-ётганлигига индири тарзда тобулдан қўлини чиқариб кў-йинини насинт қилади. Парда ёпилар экан, Исқандар бу-тун ҳаёти давомида илган ҳақиқатини адолатли ҳўкми — унинг оқиқ кетган қўл-ларидан эканлигига яна бир қарра инсонсиз. Фожиянинг бугунги инсон учун эг қат-та сабоғи ҳам, маъносид ҳам шу.

Жалолиддин САҒО.

ИСКАНДАР ФОЖИАСИ

Бош муҳаррир: Аҳмадҷон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОВЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Ўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъула кўиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Алим СУҲУН, Тонба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарам УЛУГОВА, Сайид УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Соҳиб, Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
 Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
 Босишга топшириш вақти 22.00.
 Индекс 64008. 5407 буюртма.
 Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан таъинланган.

